

Arbeidet med elektronisk aksjonærbok

Stortinget har vedtatt å etablere en offentlig løsning som sikrer større åpenhet om hvem som er aksjonærer i norske aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper. Artikkelen redegjør for det første for status i arbeidet med elektronisk aksjonærbok. For det annet pekes det på faglige utfordringer i det gjenstående arbeidet på feltet.

Artikkelen er forfattet av:

Advokat
Marit W. Kjorsvik
Advokatfirmaet Simonsen Vogt Wiig

Vedtaket om etablering av en offentlig løsning som sikrer større åpenhet om aksjonærene, ble truffet av Stortinget i forbindelse med behandlingen av Innst. 261 L (2013–2014).¹ Ordningen skulle opprinnelig ha blitt etablert i løpet av 2015. Blant annet på grunn av nytt direktiv fra EU og økt nasjonalt og internasjonalt fokus på tiltak mot hvitvasking, er arbeidet imidlertid blitt forsinket.

Gjeldende rett om opplysninger om aksjonærer

Selskapets aksjonærbok, eller aksjonærregisteret i verdipapirregisteret, er de viktigste kildene til eierinformasjon. Det foreligger imidlertid ingen sentralisert offentlig tilgjengelig database med oversikt over aksjonærer i registreringspliktige norske selskaper.² Informasjonen finnes spredt hos eller i tilknytning til hvert enkelt selskap.

Alle aksjeselskaper skal føre aksjonærbok eller opprette aksjonærregister i et verdipapirregister.³ Allmennaksjeselskaper skal ha et aksjonærregister i et verdipapirregister.⁴ For allmennaksjeselskaper er opplysninger om aksjonærene lagret elektronisk, mens aksjeloven åpner for at aksjonærboken enten kan være fysisk eller føres elektronisk,

1 Jf. Prop. 94 LS (2013–2014).

2 Jf. Lov 21. juni 1985 nr. 78 om registrering av foretak (foretaksregisterloven) § 1–2.

3 Jf. aksjeloven § 4–5 og § 4–11.

4 Jf. Lov 13. juni 1997 nr. 45 om allmennaksjeselskaper (allmennaksjeloven eller asl.) § 4–4.

Stort behov for åpenhet

Det har i senere tid vært stort fokus på utvikling av løsninger for å sikre åpenhet om eiere av aksjeselskaper.* Behovet for oversikt over hvem som er aksjonærer i et selskap, gjør seg gjeldende på flere områder. For selskapet er det avgjørende å ha fullstendig, korrekt og oppdatert oversikt over samtlige aksjonærer ved innkalling til generalforsamling, eller når selskapsrettslige beslutninger krever enstemmighet blant aksjonærene.** I tillegg har det ofte avgjørende betydning at selskapet kan fremlegge korrekt og oppdatert aksjonærbok eller aksjonærregister ved salg av aksjer, virksomhetsoverdragelse, fusjon, fisjon, mv. Ved

* Jf. Prop. 94 LS (2013–2014) kapittel 8.5.

** Jf. Lov 13. juni 1997 nr. 44 om aksjeselskaper (aksjeloven eller asl.) § 5–10 første ledd og asl. § 5–20. Om aksjer der selskapet ikke kan finne eieren, se Marit W. Kjorsvik, *Herreløse aksjer*, Nordisk Tidsskrift for Selskapsret (NTS) 2014:1 side 1–13.

kjøp eller salg av aksjer er det videre viktig for selskaper enkelt å kunne sjekke hvor pengene kommer fra eller hvem pengene går til. Deltakere i anbuds-konkurranser vil ha interesse av å kunne se hvem som står bak de andre tilbudene. For aksjonærene kan det være et behov for å kjenne til hvem de øvrige aksjonærene er med tanke på eventuell posisjonering i selskapet. Også for omverden, herunder media og offentlige myndigheter, kan det ofte være av interesse å vite hvilke selskaper bestemte personer er involvert i, bl.a. for å kunne avdekke økonomisk kriminalitet. For innbyggerne i en kommune kan det for eksempel være av interesse å vite om ordføreren, sentrale politikere og andre maktpersoner har eierinteresser i lokale bedrifter.

dvs. utarbeides og lagres elektronisk i Excel eller lignende skriveprogram. Aksjonærboken i et aksjeselskap og aksjonærregisteret i et allmennaksjeselskap skal være tilgjengelig for enhver.⁵ Dersom aksjene er registrert i et verdipapirregister, kan opplysninger om innehaverne av rettigheter tilknyttet finansielle instrumenter, som aksjer, kreves direkte fra registeret, forutsatt at det foreligger en lovhjemmel for det, jf. verdipapirregisterloven § 8–2 nr. 5, jf. § 6–8.⁶ Lovhjemmel finnes eksempelvis i allmennaksjeloven § 4–5. Innsyn gjelder kun opplysninger om antall aksjer og hvem som er eier av aksjene, og ikke gjennom investor-konti. Verdipapirregisterloven § 8–2 nr. 4 gir enhver rett til å få opplysninger om et

finansielt instrument, med mindre noe annet følger av lov eller forskrift. Det er imidlertid antatt i forarbeidene at dette kun gjelder generelle opplysninger om instrumentet, typisk pålydende, og ikke eierforhold.⁷ Det ble i lovforarbeidene lagt til grunn at det skulle være begrenset innsyn i verdipapirregistre. Begrunnelsen var at aksjonærregisteret i henhold til allmennaksjeloven § 4–5 kunne sammenlignes med grunnboken og fortsatt skulle være åpent for innsyn. Allmenn innsynsrett på investorkonti «kunne ha negative konsekvenser for konkurransevnen til det norske finansmarkedet som sådan».⁸ Situasjonen for allmennaksjeselskap i dag er således at aksjonærregisteret er offentlig tilgjengelig for enhver, mens innsyn i den enkelte eiers

5 Jf. aksjeloven § 4–6 første punktum og allmennaksjeloven § 4–5 første punktum.

6 Jf. Lov 5. juli 2002 nr. 64 om registrering av finansielle opplysninger (verdipapirregisterloven).

7 Se NOU 2000:10 side 181.

8 Jf. Ot.prp. nr. 39 (2001–2002) pkt. 12.4.

AKSJONÆRBOK: Alle aksjeselskaper skal føre aksjonærbok eller opprette aksjonærregister i et verdipapirregister.

investorkonto ikke kan kreves uten lov- hjemmel.

Hvor kan opplysninger om aksjonærer finnes i dag?

For et aksjeselskap er situasjonen i dag at aksjonærboken, uansett om den føres fysisk eller elektronisk, beror hos selskapet selv. Aksjonærboken er offentlig og skal være tilgjengelig for enhver på selskapets kontor i kontortiden.⁹ Utskrift kan kreves mot betaling av de faktiske kostnader. Før aksjonærboken elektronisk, må selskapet ha en utskrift som ikke kan være eldre enn tre måneder. På generalforsamlingen skal det fremlegges en utskrift over aksjonærene. Utskriften kan ikke være eldre enn ti dager, og med alfabetisk oversikt over endringer som har funnet sted etter at utskriften ble tatt.¹⁰

Opplysninger om aksjonærer finnes videre i Skattemyndighetenes aksjonærregister.¹¹ Registeret inneholder opplysninger som selskapene rapporterer inn. Opplysningene gjelder status for selskapet og dets aksjonærer

pr. 31. desember i ligningsåret. Registeret er opprettet for ligningsformål og er ikke særlig velegnet som kilde til opplysninger om eierskap. Innsyn i skattemyndighetenes aksjonærregister blir i all hovedsak avslått med hjemmel i offentleglova¹² § 9, jf. ligningsloven¹³ § 3–13.¹⁴

Selskapets 20 største aksjonærer og deres eierandeler skal angis i noter til årsregnskapet, jf. regnskapsloven § 7–26 og § 7–42.¹⁵ Hos Regnskapsregisteret kan enhver bestille kopi av selskapers årsregnskap. Gjennom årsregnskapet vil det imidlertid ikke fremgå oversikt over alle aksjonærer i selskaper med flere enn 20 aksjonærer. Regnskapslovutvalget innga i NOU 2015: 10 Lov om regnskapsplikt, en delutredning i forbindelse med gjennomgang av regnskapsloven for tilpasning til nytt regnskapsdirektiv.¹⁶ Åpenhet rundt eierskap ved krav om opplysning i noter er ikke et særskilt tema i delutredningen. Regnskapslovutvalget foreslår krav om opplysninger i noter om antall aksjer og aksjonærer begrenset til foretak som ikke er små, uten å gå nærmere inn på dette.¹⁷

Informasjon om hvem som eier selskaper og hvor mye de eier, er videre tilgjengelig

9 Jf. asl. § 4–6 første punktum. Aksjonærbokens offentlighet reguleres i forskrift 4. november 1976 nr. 1 fastsatt av Handelsdepartementet med hjemmel i aksjeloven 1976 og lov 6. juli 1957 nr. 5 om kommandittselskaper. Se § 1 første ledd.

10 Jf. forskrift 4. november 1976 nr. 1 § 1 annet ledd og § 3.

11 Se Elin Skovly og Trond Sanfelt, *Nytt norsk aksjonærregister fra og med 2004*, Nordisk Tidsskrift for Selskapsret (NTS) 2004:2 side 161–164. Se også skatteetaten.no/nol/Om-skatteetaten/Statistikk-og-analyse/En-oversikt-over-datainnhold/Aksjonærregisteret-/Aksjonærregisteret/. Registeret omfatter norske aksjeselskaper og utenlandske selskaper som er notert på Oslo Børs. Registeret inneholder opplysninger om hvem som er aksjonærer og sentrale element i inngangsverdien til aksjene av betydning for skattelegging av aksjonærene. Se også nored.no/Redaktoer-nyheter/Her-er-aksjonærregisteret. Her kan aksjonærregisteret med opplysninger som aksjeselskapene selv har rapportert inn pr. 31. desember, lastes ned.

12 Lov 19. mai 2006 nr. 16 om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova).

13 Lov 13. juni 1980 nr. 24 om ligningsforvaltning (ligningsloven).

14 Se dog Sivilombudsmannens sak 2015/905 tilgjengelig på sivilombudsmannen.no/uttalelser/skatteetatens-anvendelse-av-ligningsloven-3-13-i-saker-om-begjaring-om-innsyn-i-skatteetatens-aksjonærregister-article3833-114.html. Se også Prop. LS 94 (2013–2014) avsnitt 8.4.2.

15 Lov 17. juli nr. 56 om årsregnskap m.v. (regnskapsloven).

16 Jf. direktiv 2013/34/EU (det konsoliderte regnskapsdirektivet). NOU 2015:10 er tilgjengelig på <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2015-10/id2425387?q=&ch=2>.

17 Jf. NOU 2015:10 pkt.2.6.

via private aktører på nettstedet som samordner informasjon fra Brønnøysundregistrene, som aksjeeiere.no, ravninfo.no, proff.no og Purehelp. Disse krever i utgangspunktet ingen betaling fra selskapene eller brukerne av tjenestene. Opplysningene som er tilgjengelige via disse søkefunksjonene, er imidlertid ofte basert på opplysninger registrert ved utgangen av siste regnskapsår, dvs. pr. 31. desember. Opplysningene er dermed ikke løpende oppdatert. Opplysningene på tjenesten aksjeeiere.no, er således opplysninger som er registrert pr. 31. desember 2014.

Aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper har i dag plikt til å føre henholdsvis aksjonærbok og aksjonærregister, men ingen generell plikt til å rapportere aksjonærer til offentlige myndigheter for dermed å sikre åpenhet om aksjonærer. Aksjonærboken og aksjonærregisteret er kun tilgjengelig hos selskapet, dog med unntak for innsyn i verdipapirregister ved særskilt lovhjemmel. En elektronisk løsning for aksjonærbok og aksjonærregister vil tilrettelegge for enklere tilgang for interesserte.

Det er en pågående diskusjon om hvor stor vekt hensynet til personvern skal gis ved vurderingen av elektronisk offentlig løsning for aksjonærbøker. Stortinget har imidlertid lagt til grunn at det foreligger bred enighet om at opplysninger om aksjonærer skal være tilgjengelig for publikum.¹⁸ Løsningen skal være digital og gi innsyn i oppdaterte aksjonærbøker i de ulike selskapene.

Arbeidet med en offentlig digital løsning

Brønnøysundregistrenes rapport av 4. november 2014

Nærings- og fiskeridepartementet ga på bakgrunn av Stortingets vedtak i Prop. 94 LS (2013–2014) Brønnøysundregistrene i oppdrag å utarbeide en rapport med begrunnet forslag til løsning, som sikrer større åpenhet om aksjonærer.¹⁹ Formålet var å gi en best mulig samlet oversikt over aksjonærer og tilrettelegge for god tilgjengelighet for andre. Brønnøysundregistrene avga 4. november 2014 en rapport med presentasjon av en helhetlig elektronisk løsning i Altinn for aksjonærbok. Løsningen omfatter opprettelse, føring, melding om eierskifte og pantssettelse av aksjer og innsyn.²⁰ Løsningen er i utgangs-

18 Jf. Innst. 261 L (2013–2014), jf. Prop. LS 94 (2013–2014) avsnitt 8.5.1.

19 Se om Brønnøysundregistrene på www.brreg.no.

20 Jf. Meld. St. 4 (2014–2015). Rapporten er tilgjengelig på regjeringen.no/contentassets/7c11a12a8494404b386a9b512e76d5a/brreg-rapport.pdf.

LØSNING I ALTINN: Brønnøysundregistrene avga 4. november 2014 en rapport med presentasjon av en helhetlig elektronisk løsning i Altinn for aksjonærbok.

punktet rettet mot aksjeselskaper som ikke er registrert i et verdipapirregister, men den beskriver også mulige løsningsalternativer for tilgjengeliggjøring av opplysninger om aksjonærer i aksjeselskaper registrert i et verdipapirregister, samt aksjonærer i allmennaksjeselskaper.

Rapporten omhandler blant annet forslag om automatisk oppretting av aksjonærbok når selskap registreres i Foretaksregisteret. Førings og oppdatering skal kunne foretas av selskapet selv via et egnet sluttbrukersystem eller direkte i Altinn. Sluttbrukersystemet må i så fall registreres i selskapets profil på Altinn.

Systemet er tenkt slik at selskapet skal motta påminnelse fra Foretaksregisteret om oppdatering når Foretaksregisteret har registrert endringer som berører aksjonærboken, for eksempel ved forhøyelse og nedsettelse av aksjekapital, fusjon og fisjon. Eierskifte og pant i aksjer er forutsatt innmeldt ved elektronisk skjema. Den nye eieren vil få elektronisk melding i sin innboks i Altinn.

Løsningsforslaget innebærer at aksjonærer får en samlet oversikt over sin aksjebeholdning uten å måtte søke på hvert enkelt selskap de eier aksjer i.²¹ Dersom selskapet velger elektronisk stiftelse via Altinn, skal stiftelsesdokumentet inneholde informasjon om aksjonærene.²² Informasjon kan overføres direkte til aksjonærboken. Aksjonærer vil da ha tilgang til historiske opplysninger om eierskapet fra da selskapet ble stiftet. Aksjeloven § 4–7 stiller krav om oppbevaring av opplysninger om tidligere aksjonærer i ti år. At opplysningene er samlet elektronisk, vil bidra til et enkelt og ryddig system for oppbevaring. Det er imidlertid ikke foreslått at historiske opplysninger skal overføres til den elektroniske aksjonærboken. Dette betyr at selskaper som ikke er stiftet elektronisk, må oppbevare opplysningene på den gamle måten. For selskaper som velger å bruke den elektroniske løsningen for aksjonærbok, betyr det en lang overgangsperiode der opplysningene om aksjonærer må oppbevares på to ulike steder. For

²¹ Det er pr. desember 2015 registrert ca. 265 000 aksjeselskaper i Foretaksregisteret.

²² Tjenesten elektronisk stiftelse ble lansert av Foretaksregisteret 30. oktober 2015.

å lette den administrative byrden for næringslivet foreslår Brønnøysundregistrene at oppbevaringsplikten iht. aksjeloven § 4–7 reduseres fra ti til fem år.

Aksjeselskaper som ikke stiftes elektronisk, må selv besørge innlegging av aksjonærinformasjon enten via et sluttbrukersystem eller manuelt i Altinn-portalen. En annen mulighet for selskapet er å hente informasjon fortløpende fra Skatteetatens aksjonærregister, eller samlet etter at innsendingsfristen er ute.

For aksjeselskaper som er registrert i Verdipapirsentralen, foreslår Brønnøysundregistrene at opplysninger om aksjonærer kan overføres fra den elektroniske aksjonærboken til Verdipapirsentralen.

I sin vurdering av hvilket innsyn allmennheten bør ha i opplysninger i aksjonærboken, har Brønnøysundregistrene gått nærmere inn på to ulike løsninger. Ett alternativ er en innsynstjeneste i Altinn, noe som innebærer at interesserte må logge seg inn. Det andre alternativet er en innsynstjeneste uten innlogging. Brønnøysund-

registrene anbefaler den første løsningen; en innsynstjeneste i Altinn. Brønnøysundregistrene har bedt regjeringen om å vurdere hvorvidt det skal være lovlig å sammenstille opplysningene fra den elektroniske aksjonærboken, herunder pressens mulighet for å samle, bearbeide og presentere opplysningene. Brønnøysundregistrene foreslår at det ikke skal være adgang til å søke på person eller å få en oversikt over alle aksjene vedkommende eier. Dette betyr at søk må gjøres på roller i selskapet. Begrunnelsen er at aksjonærboken i henhold til aksjeloven § 4–6 har som formål å gi innsikt i eierforholdet i det enkelte selskapet og ikke på tvers av selskaper.

Av de i underkant av 1,6 millioner aksjonærene i norske selskaper er ca. 650 000 fysiske personer. Personvernet er i forslaget foreslått ivaretatt ved krav om innlogging i Altinn via ID-porten for tilgang til aksjonærboken. Alle personer med fødselsnummer og D-nummer vil ha mulighet til å logge inn på Altinn via ID-porten. Utenlandske personer som er styremedlem i et selskap, får tildelt et D-nummer når selskapet registreres

i Foretaksregisteret. Dette innebærer at utenlandske personer uten D-nummer, som verken er styremedlem eller aksjonær, ikke vil ha tilgang til den elektroniske aksjonærboken i Altinn.

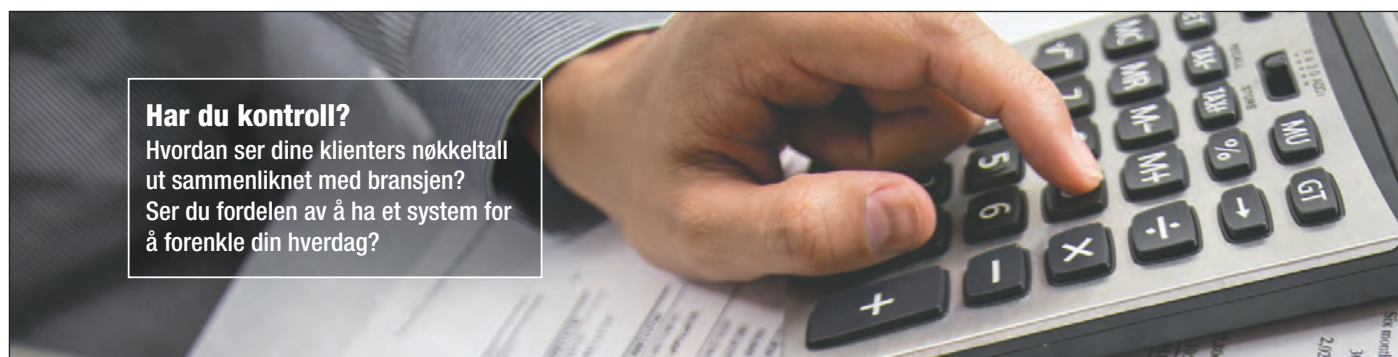
Forslagene fra Brønnøysundregistrene har vært omstridt, og en innvending har vært at de ville gjøre det vanskeligere å oppdage økonomisk kriminalitet, som innsidehandel og hvitvasking.²³ En annen innvending har vært at forslagene ville medføre dårligere innsynsmuligheter for «folk flest» og at dette ikke er i samsvar med formålet om økt åpenhet. Forutsetningen bak Brønnøysundregistrenes forslag om at innsyn bør gjøres i Altinn, var imidlertid at mandatet var å foreslå en løsning for innsyn i aksjonærbøker. Formålet bak regelen om aksjonærbok/aksjonærregister i aksjeloven § 4–5 og allmennaksjeloven § 4–4 er å gi opplysninger om eierforholdet i det enkelte selskapet og ikke på tvers av flere selskaper. Mye av kritikken synes å være basert på mangelen på alternativer for slike «kryssøk».

²³ Jf. blant annet <http://www.dagbladet.no/2015/01/26/nyheter/innenriks/hvitvasking/apenhet/regjeringen/137297304/>.

Stortingets og Regjeringens oppfølging
Før Brønnøysundregistrenes rapport var ferdigbehandlet av Nærings- og fiskeridepartementet, fattet Stortinget anmodningsvedtak av 6. juni 2015 om at Regjeringen skulle utrede flere alternativer. Anmodningsvedtaket var en følge av økt fokus på forebygging av hvitvasking, svart økonomi og ustabilitet i finansmarkedene fra både nasjonalt, internasjonalt og EU-rettslig hold.²⁴ En av hovedkonklusjonene i en rapport av desember 2014 fra OECDs spesialorgan for kartlegging av tiltak og arbeid mot hvitvasking, Financial Action Task Force (FATF), var at Norge kunne forbedre sitt arbeid på området, og at hvitvaskingsproblematikken var for lite prioritert av offentlige myndigheter.²⁵ I tillegg ble det 21. oktober 2015 utgitt en fellesrapport fra Tax Justice Network – Norge,

²⁴ Jf. Prop. 119 S (2014–2015), jf. Stortingets anmodningsvedtak fra 16. juni 2014 og 6. juni 2015.

²⁵ Financial Action Task Force (FATF) er OECDs spesialorgan for kartlegging av tiltak og arbeid mot hvitvasking. Rapporten «Anti-money laundering and counter-terrorist financing measures - Norway» er tilgjengelig på http://www.fatf-gafi.org/documents/news/norway-some-good-measures-to-combat-money-laundering-terrorist-financing-but-significant-weaknesses.html#_ga=1.104892548.646845516.1436358635.

Har du kontroll?

Hvordan ser dine klients nøkkeltall ut sammenliknet med bransjen?
Ser du fordelene av å ha et system for å forenkle din hverdag?

SmartCheck: Markedets beste verktøy for selektering og kredittsjekk

SmartCheck er verktøyet som lar deg prospektere, kredittsjekke og overvåke dine kunder. Bisnode har skreddersydd en ny tjeneste, «SmartCheck», for revisorforeningens medlemmer.

Nytt for revisorforeningens medlemmer:

1. Nøkkeltall-sammenligninger
2. E-postvarsling når klienter får betalingsanmerkninger og andre negative/positive hendelser
3. Kommentarer til presiseringer og forbehold
4. Norges mest brukte kredittsjekk

ALT I EN OG SAMME LØSNING.

Kontakt Øyvind Øksnes for en uforpliktende gjennomgang av SmartCheck:
Tlf: 936 26 718. E-post: Oyvind.oksnes@bisnode.com

Finans Norge og IKT-Norge.²⁶ Rapporten inneholdt en rekke anbefalinger om hvordan det norske registeret over aksjonærer burde utformes. Det fremheves blant annet at oppdatert eierinformasjon bør være samlet i ett register. Innsynet må være enkelt og effektivt og tilpasset mange brukere, herunder journalister. Begge rapportene ble fulgt opp av Finansdepartementet, og Hvitvaskingslovutvalget ble som en del av dette arbeidet oppnevnt 6. februar 2015.²⁷ Den 20. mai 2015 kom det fjerde hvitvaskingsdirektivet, som også satte krav til medlemslandenes tiltak for å sikre åpenhet om eierskap.²⁸ Direktivet skal være gjennomført i norsk lovgivning innen 26. juni 2017.

Arbeid med tiltak mv. i forbindelse med hvitvaskingsproblematikk hører i utgangspunktet inn under Finansdepartementet. Arbeidet med å stanse, avsløre og forebygge hvitvasking har imidlertid nær sammenheng med åpenhet om eierskapsopplysninger. Skjult eierskap kan bidra til organisert kriminalitet, skattesvindler, hvitvasking og korrupsjon. Personer som vil skjule sin tilknytning til økonomiske misligheter, kan gjøre dette ved hjelp av kompliserte konsernstrukturer, skatteparadiselskaper og stråmenn som gjør det vanskelig å følge pengestrømmene. Det er således naturlig å tenke seg at arbeidet med å finne en løsning bør skje ved samarbeid mellom Nærings- og fiskeridepartementet og Finansdepartementet.²⁹

EU's fjerde hvitvaskingsdirektiv

EU's fjerde hvitvaskingsdirektiv krever at medlemslandene skal opprette register hvor selskaper og andre juridiske enheters «beneficial owner» fremgår.³⁰ Med «beneficial owner» menes:

«the natural person(s) who ultimately owns or controls a legal entity through direct or

indirect ownership of a sufficient percentage of the shares or voting rights or ownership interest in that entity, including through bearer shareholdings, or through control via other means, other than a company listed on a regulated market that is subject to disclosure requirements consistent with Union law or subject to equivalent international standards which ensure adequate transparency of ownership information.»³¹

Direktivet har fokus på identifikasjon og kontroll av reelle eiere av juridiske enheter.³² Bakgrunnen er blant annet den senere tids terrorhandlinger og ønsket om å forhindre terrorfinansiering.

Hvitvaskingslovutvalget skal senest 6. august 2016 avgi til sammen to delutredninger med forslag til hvordan kravene i hvitvaskingsdirektivet skal imøtekommes i norsk rett.³³

Regjeringen mente på denne bakgrunnen at også andre alternativer enn den som var foreslått av Brønnøysundregistrene i rapporten av 4. november 2014, burde utredes nærmere. Den løsningen som skulle velges, måtte på sikt kunne tilpasses Hvitvaskingslovutvalgets arbeid og følge opp Norges internasjonale forpliktelser.

Videre ønsket regjeringen innspill på muligheten for etablering av et opplysningsregister med hovedformål å sikre økt åpenhet om aksjonærer.

Brønnøysundregistrenes rapport av 13. november 2015

Brønnøysundregistrene leverte på oppdrag for Nærings- og fiskeridepartementet 13. november 2015 et revidert forslag til innrapporteringsløsning for aksjeselskaper som fører aksjonærbok. Den foreslåtte løsningen skal sikre innsyn i aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper som er registrert i et verdipapirregister.³⁴ Rapporten tar

hensyn til fellesrapporten fra Tax Justice Network – Norge, Finans Norge og IKT-Norge. I den nye rapporten ble det blant annet foreslått å opprette et opplysningsregister.

I rapporten lanserer Brønnøysundregistrene muligheten for hendelsesbasert rapportering til opplysningsregisteret, som ikke har de samme begrensningene som innsyn i en aksjonærbok. Innrapportering er tenkt å skulle skje via Altinn slik som beskrevet i Brønnøysundregistrenes rapport av 4. november 2014. Selskapet skal således bruke sine systemer for føring av aksjonærbok, og informasjonen overføres via Altinn til det nye opplysningsregisteret. Selskaper som velger å benytte det foreslåtte tilbudet om elektronisk aksjonærbok i Altinn, kan få overført opplysningene derfra direkte til det nye opplysningsregisteret. Selskaper som ikke benytter sluttbrukersystem, eller som ikke velger å benytte den foreslåtte tjenesten om aksjonærbok, må selv foreta rapportering via skjema i Altinn.³⁵

Løsningsforslagene legger stor vekt på ikke å øke de administrative byrdene for næringslivet. I mange selskaper skjer det sjelden endringer på eiersiden, og rapporteringsplikten foreslås derfor begrenset til selskaper der det skjer endringer i de registrerte opplysningene. Videre skal innrapporteringsløsningene være tilpasset både selskaper med mange aksjonærer og selskaper med kun én eller få aksjonærer. Den skal også være tilpasset den måten selskapet fører aksjonærboken på, enten dette skjer i et sluttbrukersystem eller et regneark. Løsningen kan utvides med ytterligere eierinformasjon i fremtiden dersom oppfølgingen av fellesrapporten fra Tax Justice Network – Norge, Finans Norge og IKT-Norge og Hvitvaskingslovutvalget tilsier dette.

Hva gjelder innsyn, presiserer Brønnøysundregistrene at formålet bak et opplysningsregister vil være ulikt formålet bak reglene om aksjonærbok/aksjonærregister. Det foreslås ulike innsynsløsninger som ivaretar ulike aktørers behov.

Høringsnotat av 22. desember 2015

Nærings- og fiskeridepartementet leverte i fellesskap med Finansdepartementet og i tråd med EU's fjerde hvitvaskingsdirektiv, den 22. desember 2015 et høringsnotat med alternative løsninger. Notatet er sendt

26 Rapport datert 21. oktober 2015 om «Åpent eierskap – Forslag til utforming av det nye norske registeret over egentlige eiere», utarbeidet i fellesskap av Tax Justice Network – Norge, Finans Norge og IKT-Norge.

27 Jf. høringsnotat av 22. desember 2015.

28 Jf. direktiv 2015/849 om tiltak for å hindre at finanssystemet brukes til hvitvasking og finansiering av terrorisme. Direktivet erstatter EU's tredje hvitvaskingsdirektiv fra 2005 og medfører behov for endringer i lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering (hvitvaskingsloven). Direktivet finnes på http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L0849&from=EN&cutm_source=Bekrefteelse+20151215NAR&utm_campaign=45a5cfc54b-Nyhetsbrev_gransking_desember2015&utm_medium=email&utm_term=0_e7a69d9211-45a5cfc54b.

29 Jf. anmodningsvedtak nr. 602 5. juni 2015 der Stortinget ba regjeringen fremme forslag om et norsk offentlig eierskapsregister og påse at registeret er i samsvar med FATFs anbefalinger og EU-regulering.

30 Jf. art. 30 i direktiv 2015/849 om tiltak for å hindre at finanssystemet brukes til hvitvasking og finansiering av terrorisme.

31 Jf. art. 3 nr. (6) (a) (i) i direktiv 2015/849.

32 Jf. direktiv 2015/849 (12) til (16).

33 Jf. side 3 i høringsnotat av 22. desember 2015. NOU 2015:2 Ny lovgivning om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering – Første delutredning, ble sendt på høring 15. februar 2016 med frist for merknader 1. mai 2016. Utredningen inneholder en vurdering av om det bør innføres en begrensning på hvor store kontantbeløp forhandlere av gjenstander kan motta i vederlag, samt forslag til lovendringer og merknader. Temaet åpent eierskap i aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper behandles ikke. Hvitvaskingslovutvalget skal i sin andre delutredning vurdere endringer i hvitvaskingsregelverket for å følge opp ikke bare FATFs anbefalinger, men også kommende EØS-regler som følge av det fjerde hvitvaskingsdirektivet. Andre delutredning skal leveres Finansdepartementet innen 6. august 2016.

34 Jf. Nærings- og fiskeridepartementets anmodning av 27. oktober 2015. Rapporten er tilgjengelig på regjeringen.no/contentassets/f0ce97dacc224cb8a05d7fe6513eb75/vedlegg_iv.pdf.

35 Det er i rapporten lagt til grunn at det i hovedsak er små selskaper som ikke har sluttbrukersystem for aksjonærbok.

på alminnelig høring. Høringsnotatet skisserer fem alternative løsninger for økt åpenhet om de opplysningene som fremgår av selskapenes aksjonærbøker/aksjonærregister, samt Skatteetatens aksjonærregister, dvs. registrerte aksjonærer:

- Tilrettelegging for søk i uttrekk av eierinformasjon fra Skatteetatens aksjonærregister
- Hvert selskap pålegges å gjøre informasjon om egne aksjonærer offentlig tilgjengelig
- Elektronisk aksjonærbok i Altinn
- Aksjonær opplysningsregister hos Brønnøysundregistrene
- Aksjonær opplysningsregister i privat regi

Tilrettelegging for søk i uttrekk av eierinformasjon fra Skatteetatens aksjonærregister
Nærings- og fiskeridepartementet og Finansdepartementet foreslår alternativet som en midlertidig løsning der informasjonen fra Skatteetatens aksjonærregister gjøres tilgjengelig for søk via Brønnøysundregistrenes nettsider, eventuelt med en oppkobling mot Enhetsregisteret. Ulempen med dette alternativet er at løsningen kun vil inneholde opplysninger ved utgangen av inntektsåret, og det er dermed ikke løpende oppdatert.

Hvert selskap pålegges å gjøre informasjon om egne aksjonærer offentlig tilgjengelig
Alternativet innebærer en plikt for selskaper som ikke er registrert i et verdipapirregister, til å offentliggjøre opplysningene i aksjonærboken på et eget valgt nettsted, eksempelvis sine egne nettsider. Opplysningene vil da være tilgjengelige, men de finnes kun spredt. Det er videre vanskelig å følge opp om selskapene overholder forpliktelsen.

Elektronisk aksjonærbok i Altinn og aksjonær opplysningsregister hos Brønnøysundregistrene
Nærings- og fiskeridepartementet og Finansdepartementet viser under dette alternativet til Brønnøysundregistrenes rapport av 4. november 2014. Innholdet i rapporten er nærmere beskrevet ovenfor. Med en elektronisk aksjonærbok i Altinn vil det blant annet være teknisk mulig å tilrettelegge for en løsning som gir opplysninger om en persons samlede aksjebeholdning. Brønnøysundregistrenes rapport av 13. november 2015 inneholder som nevnt foran, forslag til en innrapporteringsløsning til et opplysningsregister for aksjeselskaper som fører aksjonærbok, samt en innsynsløsning som omfatter både aksjeselskaper og allmennaksjeselskaper. Nærings-

og fiskeridepartementets og Finansdepartementets vurdering er at de løsningene som Brønnøysundregistrene skisserer i rapportene av 13. november 2015 og 4. november 2014, er i samsvar med regjeringens målsetning om forenkling. Løsningen vil sikre bedre tilgang til opplysninger om aksjonærer enn situasjonen i dag.

Aksjonær opplysninger i privat regi
Alternativet innebærer tilrettelegging for etablering av private registre med plikt for aksjeselskaper å gjøre oppdaterte aksjonær opplysninger tilgjengelige via disse registrene. Dermed kan private virksomheter gjøre det samme som Brønnøysundregistrene i forbindelse med føring av aksjonærbok. Løsningen innebærer imidlertid relativt store etableringskostnader for selskapene som skal etablere slike registre. Et annet alternativ er etablering av et rent aksjonær opplysningsregister for finansielle instrumenter som ikke er registrert i et verdipapirregister. Løsningen medfører imidlertid spørsmål om krav til konsesjon for de private tilbyderne av slike tjenester. En annen ulempe er at opplysningene vil være spredt på ulike private aktører. Dette kan være problematisk ut fra fjerde hvitvaskingsdirektiv, som tilsier begrensning til én sentral aktør som tjenesteleverandør.

Hvilken løsning skal velges?

I høringsnotatet av 22. desember 2015 gir ikke Nærings- og fiskeridepartementet og Finansdepartementet noen direkte anvisning på hvilken av de fem alternative løsningene som anses mest hensiktsmessige for å oppfylle formålet om økt åpenhet om eierskap. Slik Nærings- og fiskeridepartementet og Finansdepartementet legger til grunn, taler imidlertid mye for at de løsningene som er lagt frem av Brønnøysundregistrene, gir den mest helhetlige og teknisk beste løsningen for å sikre formålet om økt åpenhet. Ingen av alternativene er imidlertid pr. i dag forkastet.

Det fremgår av Nærings- og fiskeridepartementets og Finansdepartementets høringsnotat at man i tilknytning til det offentlige eierskapsregisteret som kreves opprettet i henhold til fjerde hvitvaskingsdirektiv, ikke anser enhver aksjepost for å kvalifisere til det som kalles «reelle eierskap». Begrepet omfatter imidlertid ikke bare alle aksjonærer, men også fysiske personer som kan utøve kontrollerende innflytelse over et selskap, herunder styremedlemmer, daglig ledelse mv.³⁶ Spørsmålet om hvordan økt åpenhet om opplysninger om «reelle

36 Jf. punkt 2.2 i høringsnotat av 22. desember 2015.

eiere» skal sikres, forutsettes vurdert i en egen prosess under oppfølgingen av Hvitvaskingslovutvalgets andre delutredning. Delutredningen skal leveres til Finansdepartementet innen 6. august 2016. Prosessen med å sikre økt åpenhet rundt eierskap i selskaper er således todelt. Det foregår en prosess med sikte på økt åpenhet rundt registrerte aksjonærer i aksjonærbøker/aksjonærregister pr. i dag, jf. aksjelovens § 4–5 annet ledd og allmennaksjeloven § 4–4, og en prosess med sikte på økt åpenhet om «reelle eiere».

Veien videre

Selv om løsningsforslagene fra Brønnøysundregistrene synes å tilfredsstille formålet om økt åpenhet rundt eierskap, er det foreløpig ikke endelig klart hvilken løsning som skal velges. Hensynet til forenkling og samordning tilsier at det bør være et felles offentlig system, som kan tilpasses nye krav og resultater som følge av det pågående arbeidet i Hvitvaskingslovutvalget, nye EU-rettslige regler mv. Tiltakene må dessuten skje i takt med og være tilpasset den internasjonale utviklingen. Særnorske ordninger kan få negative konsekvenser for det norske aksjemarkedet. Åpenhet om eierskap er et problematisk tema, som det arbeides med på EU-nivå. En utfordring er at land, som eksempelvis USA, har andre systemer for aksjeomsetning gjennom depotordninger, og at holdningen til åpenhet om eierskap til aksjer ikke er den samme i hele verden.

Det må videre være et mål at selskapene bare rapporterer samme opplysninger én gang og at offentlige myndigheter gjenbraker opplysningene.³⁷ I så måte kan den løsningen som følger av Brønnøysundregistrenes rapporter om en frivillig aksjonærbok i Altinn med automatisk rapportering til opplysningsregisteret og om opplysningsregister være hensiktsmessig. Det foreslås, som nevnt foran, blant annet koordinering med Foretaksregisteret, som aksjeselskapene har meldeplikt overfor hva gjelder selskapshendelser, f.eks. ved endring av antall aksjer mv. Koordineringen vil medføre mindre rapporteringsbelastning for selskapene. Brønnøysundregistrene foreslår videre at opplysningene, herunder de opplysningene registeret mottar fra Verdipapirsentralen, offentliggjøres som åpne data på registrenes

37 Rapport datert 21. oktober 2015 om «Åpent eierskap – Forslag til utforming av det nye norske registeret over egentlige eiere», utarbeidet i fellesskap av Tax Justice Network – Norge, Finans Norge og IKT-Norge, legger til grunn at registeret bør være tilknyttet Brønnøysundregistrene, som et sted der brukeren får samlet tilgang til informasjon om eiere.

hjemmeside, brreg.no. Opplysningene vil på denne måten bli tilgjengelige for enhver.

En annen fordel med bruk av løsningsforslaget til Brønnøysundregistrene, er muligheten for å bruke allerede etablerte systemer for felles plattform for søk på opplysninger om foretak mv. Et pågående prosjekt er sammenkobling av foretaksregistre i EU på en felles plattform: e-justice-portalen.³⁸ EUs fjerde hvitvaskingsdirektiv legger opp til en sammenkobling av de sentrale registrene med opplysninger om reelle eiere på den samme plattformen.

Rapporteringsplikten som nødvendigvis må innføres for å få etablert et opplysningsregister over aksjonærer, vil på den andre siden medføre en ekstra oppgaveplikt for alle aksjeselskaper som fører aksjonærbok selv og som ikke velger det foreslåtte tilbudet om elektronisk aksjonærbok i Altinn. Betydningen av dette er imidlertid usikker. Selskaper med hyppige endringer på eiersiden vil trolig anse etablering av elektronisk aksjonærbok som en stor forenkling. At aksjeselskaper raskt blir vant til elektronisk rapportering vises blant annet ved at den elektroniske andelen av innsendte meldinger til Foretaksregisteret i 2015 var på hele 85,97 %.

Felles system for åpenhet rundt aksjonærbok og «reelle eiere»?

Nærings- og fiskeridepartementet og Finansdepartementet gir ingen konkret anvisning på om et system for elektronisk aksjonærbok skal opprettes før det foreligger en avklaring på prosessen rundt økt åpenhet om «reelle eiere». Det kan synes som om dette i utgangspunktet er to separate prosesser. Problemstillingene er imidlertid nært forbundet med hverandre. Brønnøysundregistrenes løsningsforslag legger også opp til at mulighet for fremtidig videreutvikling blant annet gjelder «kryssøk».

Det gjenstår en rekke avklaringer før innholdet i et system for aksjonærbok/aksjonærregister er på plass. Eksempelvis

³⁸ Jf. Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2012/17/EU av 13. juni 2012. Direktiv 2012/17/EU ble bindende for Norge ved EØS-komiteens beslutning nr. 177/2013 av 4. oktober 2013 der EØS-avtalens vedlegg XXII (Selskapsrett) ble endret. Direktivet omhandler endring av Rådets direktiv 89/666/EØF og Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2005/56/EF og 2009/101/EF, for så vidt gjelder sammenkopling av sentrale registre, handelsregistre og foretaksregistre. Jf. Marit Wenda Kjørsvik, Felles europeisk registersammenkoplingsystem, Nordisk Tidsskrift for Selskapsrett (NTS) 2015:2 s. 20-28, og Marit Wenda Kjørsvik, EU-Kommisjonens grønnbok om samarbeid mellom foretaksregistre, Nordisk Tidsskrift for Selskapsrett (NTS) 2009:3 s. 39-45.

FELLES OFFENTLIG SYSTEM? Hensynet til forenkling og samordning tilsier at det bør være et felles offentlig system.

er det et spørsmål om kun nåværende aksjonærer/reelle eiere skal registreres, eller om registeret også skal omfatte tidligere eiere. Videre må det avklares om selskapene skal pålegges rapporteringsplikt og i så fall hvor ofte, om historiske opplysninger skal være tilgjengelige, mv. Avhengig av hvilken løsning som velges for elektronisk aksjonærbok, vil det ved oppfølgingen av Hvitvaskingslovutvalgets andre delutredning oppstå sentrale oppfølgingsspørsmål. Eksempler er hvem som skal ha adgang til såkalt «kryssøk», dvs. søk på enkeltpersoners samlede aksjeposter i ulike selskaper. Skal det være begrensninger i hvilke aktører som kan foreta slike søk, og eller skal det være begrensninger i hvilke opplysninger det kan kryssøkes på? Et alternativ kan være å begrense allmennhetens innsyn til å gjelde opplysninger om kontrollerende eierskap, mens innsyn i enkeltpersoners eierskap kan begrenses til for eksempel offentlige myndigheter med legitimt eller begrunnet behov. En annen problemstilling er sanksjonering av manglende rapporteringsplikt. Brønnøysundregistrene uttalte i sin rapport av 13. november 2015 at deres erfaring tilsier at forsinkelsesgebyr medfører store administrative kostnader.

Felles for samtlige løsninger, uavhengig av om de skjer i regi av Nærings- og fiskeridepartementet eller Finansdepartementet, er at løsningene vil bero på en avveining av hensynet til ikke å pålegge næringslivet flere administrative og økonomiske byrder

enn nødvendig opp mot hensynet til gjennomslutlighet og offentlige myndigheters kontrollbehov. Andre hensyn som må inngå i vurderingen, er målet om økt åpenhet og hensynet til personvern. EUs fjerde hvitvaskingsdirektiv krever ikke at også tidligere eiere må angis, men et slikt krav kan ikke utelukkes som ledd i intensivert terrorbekjempelse.

Det synes naturlig at utredningen av det nye hvitvaskingsdirektivet kan legge føringer på prosessen med et nytt system for aksjonærbok/aksjonærregister. I og med at løsningen også forutsettes å skulle være i samsvar med EU-reguleringen generelt på området, kan det påløpe ytterligere forsinkelser av arbeidet med systemet.

Status i arbeidet med økt åpenhet om opplysninger om registrerte aksjonærer i aksjonærbøker/aksjonærregister er at Nærings- og fiskeridepartementet i fellesskap med Finansdepartementet 22. desember 2015 sendte på høring et høringsnotat med forslag til ulike løsningsalternativer for å sikre økt åpenhet om opplysninger om aksjonærer. Høringsfristen var 22. mars 2016.³⁹ Status i arbeidet med økt åpenhet om «reelle eiere» er at Hvitvaskingslovutvalget innen 6. august 2016 skal levere sin andre delutredning til Finansdepartementet, og at et register over «reelle eiere» skal være på plass innen 26. juni 2017.

³⁹ Høringen og svar på høringen finnes på regjeringen.no/id2468940.

eKurs

revisorforeningen

PÅMELDING:
revisorforeningen.no

eKurs Aksjeloven

Formålet med kurset er å bli kjent med hovedlinjene i aksjeloven, få kunnskap om de viktigste bestemmelsene og hvor i loven dette er regulert.

Målgruppe

Dette er et grunnleggende kurs beregnet på alle som har lite erfaring med aksjeloven fra før, men som har behov for å kjenne hovedlinjene og oppbyggingen av loven. Kurset tar i hovedsak for seg stiftelse av aksjeselskap, aksjeeierne, selskapets organisasjon, selskapskapitalen, endringer av kapitalen og endringer av selskapet.

Rådgiver Børge Busvold,
Revisorforeningen

eKurs Styreansvar i aksjeselskaper

Kurset inneholder det som et styre i aksjeselskaper bør kunne for å kjenne sine plikter og sitt ansvar som styremedlemmer.

Kurset inneholder blant annet: Kort om organisering av aksjeselskaper. Saksbehandlingen i styret. Styrets oppgaver og forvaltningsansvar. Styrets tilsynsansvar. Styrets informasjonsansvar. Styrets oppgaver knyttet til økonomi og regnskap. Styrets vurdering av selskapets egenkapital og likviditet. Evaluering av styrets eget arbeid. Bedriften i krise. Det enkelte styremedlems plikter og rettigheter. Styremedlemmers ansvar. Straffebestemmelser.

Målgruppe

Styremedlemmer, revisorer, økonomiansvarlige, regnskapsførere og andre som er rådgivere for styret.

Statsautorisert revisor og
partner Svein Harald Wiik,
BDO

eKurs Verdivurdering av bedrifter

Kurset legger vekt på en praktisk tilnærming til temaet verdivurdering av bedrifter. Det tar for seg sentrale faglige forhold, de vanligste verdivurderingsmetodene som benyttes, og en del utvalgte spesialtemaer. Kurset er aktuelt både for den som skal utføre verdivurderinger selv, og for den som primært skal forholde seg til verdivurderinger andre har utført.

Målgruppe

Kurset passer for revisorer, revisormedarbeidere, regnskapsførere og rådgivere som jobber med verdivurderinger, transaksjonsstøtte og eierendringer generelt samt rådgivere i bank, økonomifunksjonen og andre med interesse for temaet.

Partner Anders Thoresen,
rådgivningsfirmaet
DHT Corporate Services AS